

Sygn. akt IV Ca 485/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 października 2016 r.

Sąd Okręgowy w S. IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Elżbieta Jaroszewicz (spr.)

Sędziowie SO: Dorota Curzydło, Mariusz Struski

Protokolant: sekr. sądowy Kamila Wiśniewska

po rozpoznaniu w dniu 21 października 2016 r. wS.

na rozprawie

sprawy z powództwa M. B.

przeciwko M. G. (1)

o alimenty

na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego
w C. z dnia 25 maja 2016r., sygn. akt III RC 178/15

1. zmienia zaskarżony wyrok i powództwo oddala,
2. nie obciąża powoda kosztami procesu za obie instancje.

Sygn. akt IV Ca 485/16

UZASADNIENIE

Powód M. B. (w dniu wniesienia pozwu małoletni oraz noszący nazwisko G.) domagał się zasądzenia od pozwanej M. G. (1), babci powoda, alimentów w kwocie 1000 zł miesięcznie, poczynając od dnia wniesienia pozwu. W uzasadnieniu wskazał, że ojciec powoda M. G. (2), syn pozwanej, nie wywiązuje się względem niego z obowiązku alimentacyjnego, nie płaci zasądzonych alimentów w kwotach po 600 zł, co sprawia, że powód znajduje się w niedostatku. Usprawiedliwione potrzeby powoda wynoszą ponad 1000 zł miesięcznie. Powód poza alimentami nie własnych dochodów, nie ma majątku, uczy się w szkole średniej, mieszka razem z matką, której dochody z wynagrodzenia za pracę w wysokości 1300 zł nie są wystarczająco na pokrycie kosztów utrzymania powoda.

Na rozprawie pełnomocnik pozwanej wniósł o oddalenie powództwa, zaś pełnomocnik powoda podtrzymał stanowisko wyrażone w pozwie.

Wyrokiem z dnia 25 maja 2016r. Sąd Rejonowy w C. zasądził od pozwanej M. G. (1) na rzecz powoda M. B. po 200 zł miesięcznie tytułem alimentów, płatnych do rąk powoda M. B., do dnia 15-go każdego miesiąca z góry, poczynając od stycznia 2014r., wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w zapłacie. W pozostałym zakresie powództwo oddalił. Wyrokowi w pkt 1 nadał rygor natychmiastowej wykonalności oraz zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania, w tym koszty zastępstwa procesowego.

Powyższe orzeczenie zapadło na podstawie następującego stanu faktycznego:

Powód M. B., ur. dnia (...), jest synem M. G. (2), który go przysposobił w okresie swego małżeństwa z matką powoda, E. G.. Wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 31 grudnia 2012r. w sprawie o sygn. akt I RC 356/10 zostało rozwiązane przez rozwód małżeństwo rodziców powoda, tym samym wyrokiem Sąd Okręgowy rozstrzygnął o władzy rodzicielskiej nad małoletnim wówczas powodem, nadto Sąd rozwodowy zasądził od M. G. (2) na rzecz powoda tytułem alimentów po 600 zł miesięcznie.

Jak ustalił Sąd Rejonowy powód mieszka razem z matką, jest uczniem ostatniej, trzeciej klasy Liceum Ogólnokształcącego w C., poza rentą alimentacyjną nie ma własnych dochodów, nie posiada żadnego majątku. Matka powoda pracuje jako nauczycielka za wynagrodzeniem 3.000 zł miesięcznie, przy czym z jej wynagrodzenia jest prowadzona egzekucja komornicza, co powoduje, że po potrąceniach komorniczych matka powoda otrzymuje około 1.300 zł. Koszty utrzymania powoda nie zmieniły się w sposób istotny od daty wyroku Sądu rozwodowego, na mocy którego alimenty zostały ustalone na kwotę 600 zł. Na koszty utrzymania powoda składają się m.in. wydatki, jakie jego matka ponosi w związku z koniecznością zakupu żywności, co kosztuje około 400-500 zł miesięcznie.

Z ustaleń Sądu I instancji wynika, że w ramach prowadzonego postępowania egzekucyjnego sygn. Kmp 12/11 Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w C. M. M. wyegzekwował od M. G. (2) w okresie od stycznia 2014 r. tytułem alimentów należnych powodowi łącznie 10.886,83 zł. M. G. (2), ojciec powoda, do końca 2013r. przekazywał na utrzymanie powoda około 600 zł miesięcznie, od około dwóch lat jest zatrudniony na umowę o pracę, w wymiarze pół etatu, zarabiając około 870 zł miesięcznie netto, od tego czasu nie przekazuje na utrzymanie powoda innych kwot pieniężnych niż te egzekwowane przez komornika.

Pozwana M. G. (1) jest matką M. G. (2), prowadzi własną działalność gospodarczą.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 27 stycznia 2012 wydanym w sprawie sygn. III RC 161/12 Sąd Rejonowy w C. oddalił powództwo M. B. wytoczone przeciwko M. G. (1) o alimenty za okres od maja 2012r. Oddalając w tamtej sprawie powództwo Sąd ustalił m.in., że po dniu 3 kwietnia 2012r. M. G. (2) przekazał na rzecz małoletniego M. G. (3) tytułem alimentów: za kwiecień 2012 r. 600 zł 19 kwietnia 2012r., za maj 2012r. -658 zł wpłacone 23 maja 2012r. u Komornika, za czerwiec 2012r. - 600 zł 6 lipca 2012 r., za lipiec 2012r. - 600 zł 26 lipca 2012 r., za sierpień 2012 r. 600,- zł 16 sierpnia 2012 r., za wrzesień 2012 r. 600,- zł 7 września 2012 r., za październik 2012 r. 600,- zł 26 lutego 2013 r., za listopad 2012 r. 600,- zł 14 marca 2013 r., za grudzień 2012 r. 300,- zł 11 stycznia 2013 r. i 300,- zł 14 marca 2013 r., za styczeń 2013 r. 300,- zł 24 stycznia 2013 r. i 300,- zł 14 marca 2013 r., za luty 2013 r. 600,- zł 26 lutego 2013 r., za marzec 2013 r. 600,- zł 9 marca 2013 r., za kwiecień 2013 r. 600,- zł 10 kwietnia 2013 r., za maj 2013 r. 600,- zł 10 maja 2013 r. i za czerwiec 2013 r. 600,- zł 10 czerwca 2013 r. Łącznie M. G. (2) przekazał sumę 9.058 zł w okresie czternastu miesięcy; jednocześnie nadal było prowadzone przeciwko M. G. (2) postępowanie egzekucyjne. W jego toku od października 2011r. do 21 lutego 2013r. wyegzekwowano łącznie 1.585,35 zł, zaś w dniu 28 lutego 2013r. Komornik sądowy wystawił zaświadczenie o bezskuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych od M. G. (2) na rzecz powoda.

Postanowieniem z 13 lutego 2014r. sygn. VIII RC 21/14 ówczesny Sąd Rejonowy w (...) VIII Zamiejskowy Wydział Rodzinny i Nieletnich w T. oddalił wniosek o udzielenie zabezpieczenia roszczenia w niniejszej sprawie. Zażalenie pełnomocnika powoda na to postanowienie zostało oddalone przez Sąd Okręgowy w B. postanowieniem z 5 maja 2014 r. sygn. X Cz 71/14.

Z kolei prawomocnym postanowieniem z dnia 8 grudnia 2014 r., sygn. akt VIII RC 21/14 ówczesny Sąd Rejonowy w (...) VIII Zamiejskowy Wydział Rodzinny i Nieletnich w T. przekazał sprawę według właściwości miejscowej do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w C., z uwagi na miejsce zamieszkania obu stron postępowania.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy, bacząc na treść przepisów art. 128 kro, art. 129 § 1 kro, art. 132 kro i 133 kro, uznał, że powództwo zasługiwało w części na uwzględnienie. W toku postępowania wykazano bowiem, że w okresie objętym roszczeniem, tj. od stycznia 2014r. zobowiązany do alimentowania powoda jego ojciec M. G.

(2) przekazał na utrzymanie syna, w toku postępowania egzekucyjnego, łącznie kwotę 10.886,83 zł, tj. średnio ok. 400 zł miesięcznie w okresie 27 miesięcy poprzedzających wydanie wyroku. Jednocześnie Sąd Rejonowy zwrócił uwagę na to, że nie podejmując pracy na cały etat, ojciec powoda utrudnia, a wręcz uniemożliwia komornikowi sądowemu egzekwowanie pełnej kwoty 600 zł alimentów z jego wynagrodzenia. Od stycznia 2014r. doszło więc do niemożności, bądź połączonego z nadmiernymi trudnościami, otrzymania przez powoda na czas potrzebnych mu środków utrzymania. Tymczasem powód, który dopiero co osiągnął pełnoletniość, który uczy się w szkole średniej, nie ma możliwości podjęcia pracy zarobkowej i tym samym zdobycia środków pieniężnych na swoje utrzymanie. Jego jedynym „dochodem” są alimenty, które powinien otrzymywać od ojca. Nie przekazując od stycznia 2014 r. alimentów w pełnej wysokości, ojciec powoda doprowadził do tego, że środki finansowe będące w dyspozycji matki powoda znacząco się skurczyły. Kwota alimentów przekazywanych przez komornika była przeznaczona wyłącznie na zakup jedzenia. Tymczasem, prócz wyżywienia rodzic jest zobowiązany zapewnić swemu dziecku też m.in. odzież, buty, środki czystości, środki higieny, podręczniki i przybory szkolne. Z uwagi więc na różnicę między kwotami alimentów, jakie powód otrzymał od swego ojca, a jakie powinien otrzymać z tytułu wyroku rozwodowego, a także zważywszy na możliwości zarobkowe pozwanej, prowadzącej własną działalność gospodarczą, Sąd Rejonowy zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwoty po 200 zł miesięcznie za okres objęty roszczeniem pozwu. Sąd I instancji miał przy tym na uwadze, że strona pozwana nie wywiązała się z zobowiązań wynikających z treści wniosków dowodowych zawartych w pozwie, dotyczących przedstawienia sytuacji materialnej pozwanej i jej możliwości zarobkowych.

Z rozstrzygnięciem powyższym nie zgodziła się pozwana, która zaskarżyła wydany wyrok w całości na jej korzyść, podnosząc przy tym zarzuty naruszenia prawa procesowego, tj. art. 233 kpc. Apelująca zaprzeczyła, by w sprawie dowiedziono: stan niedostatku po stronie powoda, wysokość ponoszonych przez niego usprawiedliwionych kosztów utrzymania, jak i zakres lożenia dziadka P. B. na rzecz powoda, a ponadto, że doszło do niemożności otrzymania przez powoda środków utrzymania, w sytuacji, gdy komornik regularnie przekazuje środki utrzymania na rzecz powoda od jego ojca. W efekcie apelująca wniosła o zamianę wyroku i oddalenie powództwa w całości, a ponadto o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania sądowego za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie w całości, a ponadto o zasądzenie od niej na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna.

W pierwszej kolejności należało wskazać, że bacząc na treść art. 382 kpc, sąd apelacyjny ma nie tylko uprawnienie, ale i obowiązek rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału oraz dokonania własnej, samodzielnej i swobodnej oceny, w tym oceny zgromadzonych dowodów (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17.04.1998r., II CKN 704/97, OSNC 1998 nr 12, poz. 214). Sąd II instancji nie ogranicza się zatem tylko do kontroli sądu I instancji, lecz bada ponownie całą sprawę, a rozważając wyniki postępowania przed sądem I instancji, władny jest ocenić je samoistnie. Postępowanie apelacyjne jest przedłużeniem procesu przeprowadzonego przez pierwszą instancję, co oznacza, że nie toczy się on na nowo. Kognicja sądu odwoławczego obejmuje "rozpoznanie sprawy" (a nie tylko środka odwoławczego) i to w taki sposób, w jaki mógł i powinien uczynić to sąd pierwszej instancji (por. uchwałę Sądu Najwyższego 7 sędziów - zasada prawna - z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55, Prok. i Pr.-wkl. (...), Biul. SN 2008/1/13, Wspólnota (...), Lex nr 341125).

Z przepisów art. 133 § 1 i § 2 kro wynika, że zobowiązanym do świadczeń alimentacyjnych jest po pierwsze rodzic, gdy dziecko nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie lub gdy dochody z jego majątku nie wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania, albo po drugie inna osoba, gdy uprawniony do świadczeń alimentacyjnych znajduje się w niedostatku. W niniejszej sprawie powód dochodzi należności alimentacyjnych na kanwie tego drugiego przypadku, tj. domaga się zasądzenia alimentów od swej babki ojczystej.

Zważyć należy, że w sytuacji, gdy chodzi o osoby zobowiązane w dalszej kolejności do alimentacji, to dla skuteczności roszczenia alimentacyjnego konieczne jest wykazanie spełnienia określonych przesłanek. Taką przesłanką niezbędną

dla stwierdzenia obowiązku alimentacyjnego osób innych niż rodzice jest, jak była o tym mowa wyżej, stan niedostatku po stronie uprawnionej do alimentacji, ale i ponadto musi istnieć niemożność uzyskania alimentów na czas od osoby zobowiązanej w bliższej kolejności, czy też w ogóle niemożność uzyskania tychże alimentów od niej (art. 132 kro).

W przedmiotowej sprawie zgodzić należy się ze stanowiskiem powoda, że zobowiązany do alimentów w pierwszej kolejności nie zaspokaja w całości potrzeb powoda. Podkreślić należy, że z kwoty zasądzonych w wysokości 600 zł alimentów na rzecz M. B. wpłacana jest z tego tytułu kwota w granicach około 350 zł miesięcznie. Taka sytuacja trwa już od dłuższego czasu, bo od ponad roku.

Podkreślić jednak należy, że w sytuacji, gdy zobowiązany do alimentacji w pierwszej kolejności nie wywiązuje się ze swego obowiązku, lub nie wywiązuje się w całości, to ów obowiązek alimentacyjny nie przechodzi automatycznie na rodziców tego zobowiązanego, a w niniejszej sprawie na babkę ojczystą powoda - jak tego chciałby M. B., sugerując to wprost w treści odpowiedzi na apelację. W takiej sytuacji obowiązek alimentacyjny rozciąga się natomiast przede wszystkim w pierwszej kolejności na drugiego z rodziców, a jeżeli i on nie jest w stanie udźwignąć samodzielnie tego obowiązku poprzez zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego do alimentacji, to wówczas obowiązek alimentacyjny rozkłada się równomiernie tak na dziadków ojczystych, jak i dziadków macierzystych.

W ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie istotnym jest, że po stronie powodowej nie istnieje stan niedostatku. Konkluzja taka jawi się w związku z przeprowadzeniem na etapie postępowania apelacyjnego postępowania dowodowego, w ramach którego dopuszczono dowód z zaświadczenia z dnia 5.09.2016r. na okoliczność pozyskiwania przez powoda wynagrodzenia (k. 250).

W tym miejscu wypada wskazać, że w konstrukcji prawnej rozpoznawania sprawy przez sąd drugiej instancji w wyniku wniesienia apelacji przez stronę lub strony postępowania, w polskiej procedurze cywilnej chodzi o skontrolowanie prawidłowości rozstrzygnięcia sprawy przez sąd pierwszej instancji i, jeżeli to potrzebne, przeprowadzenie pełnego postępowania dowodowego, a następnie wydanie orzeczenia merytorycznego. Zważywszy na charakter postępowania apelacyjnego, które wprawdzie jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednak zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego, Sąd Okręgowy ponownie ocenił zebrane w toku postępowania dowody, w tym przedstawiony na rozprawie apelacyjnej dowód z zaświadczenia z dnia 5.09.2016r. wskazującego na to, że powód w okresie od dnia 1.03.2016r. do dnia 31.12.2018r. zatrudniony jest w miejskim Klubie Sportowym (...) w C., gdzie w okresie 6 miesięcy (od dnia 1.03.2016r. do dnia 31.08.2016r.) uzyskiwał wynagrodzenie miesięczne w kwocie 428 zł netto, a zatem w kwocie przewyższającej nawet wysokość zasądzonych przez Sąd I instancji od pozwanej M. G. (1) alimentów.

W tej sytuacji, to znaczy, gdy powód jest częściowo alimentowany ze strony ojca, tj. osobę w pierwszej kolejności zobowiązaną do alimentacji, nadto musi być wspierany finansowo także w miarę posiadanych możliwości przez swą matkę, której to obowiązek alimentacyjny wyprzedza nawet obowiązek alimentacyjny M. G. (1), przede wszystkim zaś dysponuje powód własnymi stałymi dochodami, nie sposób jest zasadnie przyjmować, że powód znajduje się w niedostatku. Przepis art. 133 § 2 kro posługując się pojęciem niedostatku nie określa, co należy rozumieć pod pojęciem niedostatku. Pewną wskazówkę interpretacyjną w tym zakresie zawiera art. 135 § 1 kro Z jego brzmienia można wnosić, iż niedostatek występuje wtedy, gdy uprawniony nie może w pełni własnymi siłami, z własnych środków, zaspokoić swych usprawiedliwionych potrzeb. Potrzeby te to potrzeby tak materialne jak i niematerialne, przy czym potrzeby każdego człowieka kształtują się inaczej (por: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5.05.1998r., I CKN 95/98, LEX nr 1223697). W niniejszej sprawie powód poza tymi dochodami, które uzyskuje od ojca, choćby nawet nie w pełnej wysokości, winien być też alimentowany przez matkę, a ponadto sam uzyskuje świadczenie z tytułu bycia zatrudnionym w Miejskim Klubie Sportowym (...). W tej sytuacji brak jest podstaw do obciążania alimentami osoby zobowiązanej w dalszej kolejności, tj. matki ojca powoda.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił, czyniąc to, jak w pkt 1 sentencji.

Uwzględniając natomiast przedmiot niniejszego postępowania, w tym okoliczność, że alimentów na rzecz powoda jego ojciec w pełnej wysokości nie płaci, Sąd II instancji postanowił na zasadzie art. 102 kpc nie obciążać powoda kosztami procesu za obie instancje, o czym orzekł, jak w pkt 2 sentencji, na podstawie art. 108 § 1 kpc.